

Xanthi Zafeiraki – Leo Zuanović – Martin Muhek

Hrvatsko-novogrčki rječnik – Κροατο-ελληνικό λεξικό

Zagreb: FF Press, 2020, XXXIV+344 str.

U izdanju FF Pressa 2020. godine objavljen je *Hrvatsko-novogrčki rječnik* čiji su autori Xanthi Zafeiraki, Leo Zuanović i Martin Muhek. Rječnik je prvenstveno plod dugogodišnjih napora Xanthi Zafeiraki koja je osmislila projekt izrade rječnika, pribavila sredstva, godinama ga koordinirala te prevela sve leme na novogrčki. Rječnik čine 34 stranice uvoda i 344 stranice samog rječnika. Uvod sadrži predgovore autora i recenzenata, upute – sastavljene prema načelima transkripcije Međunarodne fonetske abecede – o izgovoru novogrčkog te hrvatskog jezika s primjerima, informacije o grčkom pravopisu i naglasnom sustavu, načela kojim su se autori vodili pri sastavljanju rječnika, popis gramatičkih kratica te područnih i stilskih odrednica. Rječnik sadrži 20.583 natuknice i podnatuknice, češće frazeme i poslovice. Na kraju rječnika nalazi se popis čestih akronima i skraćenica.

Izdavanje ovog rječnika popunilo je prazninu među hrvatskim priručnicima novogrčkog. Dosad su u nas objavljeni *Hrvatsko-grčki razgovorni priručnik* Livije Fadić (Dominović, 2011), *Novogrčko-hrvatski rječnik* Koraljke Crnković (Školska knjiga, 2013), nešto stariji *Hrvatsko-novogrčki frazeološki rječnik* Vesne Cvjetković Kurelec (Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1994) te, naposljetku, *Grčki s izgovorom: u svakoj situaciji za svakoga* Dušana Vitasa (Narodno sveučilište „M. A. Reljković”, 1980), koji se danas već može smatrati zastarjelim. Po sadržaju je *Hrvatsko-novogrčkom rječniku* najbliži *Hrvatsko-grčki razgovorni priručnik*, no potonji je ipak namijenjen prvenstveno turistima, uređen tematski a ne abecedno, te nešto skromniji što se tiče sinonima: primjerice, za glagol „fotografirati” donosi samo ekvivalent φωτογραφίζω, a ne i βγάζω φωτογραφίες, naveden kod Zafeiraki. Gotovo tri desetljeća star *Hrvatsko-novogrčki frazeološki rječnik* svakako je koristan, no riječ je o stručnom priručniku namijenjenom samo onima koji već posjeduju solidno znanje novogrčkog.

Kolegici Zafeiraki i suradnicima kao osnova za odabir hrvatskih lema poslužio je *Rječnik hrvatskoga jezika* Vladimira Anića (Novi liber, 2007), pri čemu su izostavili pojedine riječi koje su rjeđe u upotrebi, a svoj su izbor obogatili novim tvorbama ili riječima koje su od izdavanja tog rječnika ušle u svakodnevnu uporabu. Koristili su i *Hrvatski enciklopedijski rječnik* istog autora (Novi liber, 2003) i *Školski rječnik hrvatskoga jezika* (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2019–2020) te su time osigurali da lijeva, hrvatska strana rječnika počiva na solidnim i znanstveno odabranim temeljima. Što se tiče desne strane, i tu je znalački odabrano nekoliko renomiranih rječnika, počevši od stupova moderne grčke leksikografije Bambiniotisa (Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Κέντρο Λεξικολογίας, 1. izdanje 1997) i Triandafilidisa (Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, Aristotelovo sveučilište u Solunu, 1999), te nešto manjih, ali često korištenih i reprezentativnih rječnika kao što su npr. *Collins English-Greek Dictionary* (Harper Collins, 1997) i *Oxford English-Greek Learner's Dictionary* (Oxford University Press, 1. izdanje 1977). Valja istaknuti da se autori u radu nisu ugledali samo na rječnike hrvatskog i novogrčkog, već i na uzorne domaće rječnike drugih živih jezika poput *Velikog hrvatsko-engleskog rječnika* Željka Bujasa (Globus, 1999).

Mikrostruktura rječničkih članaka tipična je za opći dvojezični rječnik. Nakon same leme pronalazimo jednu ili više vrsti različitih unosa. U slučaju kada ih ima više, različiti su tipovi informacija odijeljeni strukturnim pokazateljima koji korisnicima služe kao indikatori vrste informacije koja slijedi. Tako na primjer tzv. tilda (~) zamjenjuje dio leme ili cijelu lemu, redni brojevi (1., 2., 3.) služe za navođenje različitih značenja, kvadratić (□) uvodi podlemu itd. Među unosima iz kojih korisnici rječnika mogu pribaviti gramatičke informacije na hrvatskoj se strani natuknice navode osnovni podatci kao što je vrsta riječi, rod u imenica, vid u glagola, zatim u vitičastim zagradama nepravilni ili teži fleksijski završetci, kao i oni kod kojih dolazi do jezičnih promjena i dr. Ovaj tip informacija grčkim korisnicima može biti od velike pomoći pri usvajanju jezika, a osobito u svrhu jezične produkcije.

Rječnik je, dakle, utemeljen na suvremenom standardnom hrvatskom, ali nije preskriptivan, već donosi i dobro i odmjereno odabrane regionalizme, vulgarizme i žargonizme te će korisnicima pomoći da steknu sliku o hrvatskom jeziku u svim njegovim varijantama i ne ostanu zbunjeni kad im netko kaže „ča”, odnosno „kaj”. Treba pohvaliti i navođenje nestandardnih naglasaka paralelno uz standardne u lemmama kao što su „aceton”, „afekt”, „agent” i „pedigre”; uz ove, moglo bi se dodati alternativne naglaske lemmama „adrenalin”, „admiral” i „agregat” budući da se i te riječi vrlo često pojavljuju nestandardno naglašene.

Što se tiče imenica koje se odnose na osobe to jest zanimanja, autori prvo navode oblik za muški rod te nastavak za ženski rod slijedi u skraćenom obliku, npr. pedagog *m*, -ginja/-gica *f*. Grčki se prijevod u slučajevima kada je oblik za muški i ženski

rod isti navodi uz članove (ο/η) u zagradi, npr. (ο/η) παιδαγωγός, a u slučajevima gdje postoje različiti oblici oni se navode u cijelosti, no bez člana, pjevač *m*, -ica *f* τραγουδιστής, τραγουδίστρια. Pridjevi se u hrvatskom dijelu natuknice navode u sva tri roda, dok se s grčke strane natuknice prijevodni ekvivalenti pojavljuju samo u muškom rodu. Uz prijedloge pronalazimo podatke o padežima uz koje se konstruiraju te u većini slučajeva nekoliko primjera uporabe.

Vezano uz semantička obilježja natuknica možemo istaknuti sljedeće: autori homonime razdvajaju u različite leme te ih obilježavaju povišenim brojkama sukladno uobičajenoj leksikografskoj praksi. Različita su značenja riječi raspodijeljena rednim brojevima te se u određenom broju natuknica nudi relevantan kontekst u zagradi kako bi se opisala ispravna uporaba riječi. Tako na primjeru natuknice „ljubiti” možemo iščitati pod 1. (cjelivati) φιλάω, ασπάζομαι te pod 2. (voljeti) αγαπάω. Međutim, spomenute se kontekstualne informacije ne pojavljuju u svim natuknicama, pa je, primjerice, lema „ležati” nešto šturija i sadrži samo naredne unoske: είμαι ξαπλωμένος, κείμαι // αναπαύομαι // βρίσκομαι, είμαι, a čitatelju se na razliku u značenju ukazuje dvostrukom kosom crtom.

Spomenute kontekstualne informacije ne trebaju se miješati sa stilskim ili područnim odrednicama. Područne i stilske odrednice navedene su kraticama u kurzivu pored lema koje pripadaju stručnom vokabularu te će pomoću njih korisnici s lakoćom moći svrstati pojedine riječi u odgovarajuća područja (odrednice kao npr. *medicina*, *politika*, *teologija*) te koristiti izraze prikladne situaciji u kojoj se nalaze (odrednice kao *ekspresivno*, *ironično*, *šaljivo*). Rječnik također sadrži pregršt čistih frazema i izreka koji će i hrvatskim i grčkim govornicima nesumnjivo koristiti kako pri jezičnom razumijevanju tako i pri izražavanju. Prijevodna reverzibilnost natuknica vjerodostojna je te se pojmovi koji nemaju izravne prijevodne ekvivalente kratko i jasno prevode opisno, e. g. „brodar” ο ασχολούμενος με τη ναυτιλία // ναυτλιακή εταιρεία, „ribnjak” (τεχνητή) λίμνη για την εκτροφή ψαριών.

Osim govornika hrvatskog, od onih koji tek počinju učiti novogrčki do onih koji trebaju pomoć na naprednijim razinama učenja ili pri prevođenju na novogrčki, rječnikom će se zacijelo koristiti i govornici novogrčkog koji žele učiti hrvatski i biti u stanju snaći se u različitim jezičnim okruženjima, od stručnog i tehničkog do svakodnevnog. Stoga bismo predložile da u sljedećim izdanjima rječnika napomene za služenje rječnikom budu pisane i na novogrčkom. Isto vrijedi i za poglavlje o izgovoru hrvatskog jezika koje sadrži stručne pojmove koji bi, zbog razlika u naglasnim sustavima, mogli zbuniti čak i govornike novogrčkog koji solidno vladaju hrvatskim jezikom. Takvi dodaci mogu se uključiti u *online* verziju rječnika kada bude na mreži i tako obogatiti ovaj vrijedan izvor znanja za sve zainteresirane za ovu jezičnu kombinaciju.

Alka Lončar i Petra Matović